

СЕКЦІЯ 1

УДК 336:316.77:027

Горенко Т. І., Андріяш О. В.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ВЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Розглянуто фінансову діяльність як форму соціальної комунікації, ризики що виникають в результаті обміну інформацією між окремими особами, соціальними групами та державою, роль бібліотечних інформаційно-аналітичних структур в створенні якісних фінансових інформаційних ресурсів.

Ключові слова: економіка, фінанси, банківська діяльність, фінансові ринки, інформаційна інфраструктура, фінансова грамотність, бібліотека, інформаційні технології, Україна.

Gorenko T., Andriyash O.

INFORMATION PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL VECTOR OF ECONOMY AND MECHANISMS OF THEIR DECISION

The financial activity as the form of social communication, risks resulting from information exchange between individuals, social groups and the state, the role of library information-analytical structures in creation of qualitative financial information resources are considered.

Keywords: economy, finance, bank activity, financial markets, information infrastructure, financial competence, library, information technologies, Ukraine.

Процеси глобалізації, які охоплюють весь світ, включаючи у своє коло дедалі нові аспекти суспільного життя. Сфери економічної діяльності за своєю природою, внутрішньою суттю, на думку В. Горового: «не можуть залишити насильно відгороджені зони, чи такі, що відгородилися за власною ініціативою від їх впливів. Це – неорганічно для глобалізації» [1, с.11]. А отже, вбудовуючись в цю систему, ми повинні розуміти, що наше інформаційне середовище, знання, повинні відповідати вимогам сучасності. Така велика європейська держава як Україна не має стояти осторонь від процесів, що відбуваються в світі.

В умовах європейської інтеграції України важливого значення набувають питання приведення законодавчо-правового забезпечення функціонування вітчизняного ринку у відповідність до міжнародних стандартів. Зокрема, це стосується законодавчого унормування в Україні інституту саморегулювання, який сьогодні розвивається у економічно розвинених європейських державах, був народжений суспільством, та розвивався, як інструмент колективного управління галузями в умовах ринкової економіки, вже десятиліттями діє та позитивно себе зарекомендував на розвинених ринках багатьох країн світу.

Характерною особливістю нашої історії стала не тільки зміна політичного становища, проголошення самостійності, а й необхідність створювати своє, нове законодавство. Відкриття кордонів для нового бізнесу, інвесторів із міжнародного співтовариства призвело до появи нових вимог до законодавчої бази, створення нових галузевих нормоутворюючих документів, з метою ведення власного та сумісного з міжнародним бізнесів. Швидка зміна законодавства, його адаптація до міжнародних стандартів вимагали створення інформаційного простору, доступного для ознайомлення різним професійним групам.

На сучасному етапі державного розвитку вагомим показником ефективності демократичних процесів у тій чи іншій країні можна вважати рівень участі громадськості у прийнятті різних

управлінських рішень та її активну участь в оцінюванні державної політики. Це, у свою чергу, передбачає створення ефективної системи доступу до достовірної емпіричної інформації щодо найбільш значущих аспектів діяльності владних органів. Свобода доступу до державної інформації зміцнює довіру до держави й політики, яку вона проводить на міжнародній арені, а також забезпечує необхідний рівень суспільного контролю за діяльністю державних органів та організацій, що сприяє довірі іноземних інвесторів.

Створення інституту самоуправління в економіці сьогодні знайшло своє відображення у суспільній та науковій думці та стало законодавчо унормованим у багатьох державах пострадянського економічного простору.

В Україні питання саморегулювання економіки об'єктивно набуло свого значення. Так, на розгляді Верховної Ради знаходиться відповідний рамковий законопроект про галузеве саморегулювання, створений за ініціативою Українського союзу промисловців та підприємців, в обґрунтуванні якого значиться, що в умовах децентралізованого управління економікою для суспільства вкрай важливим є використання досвіду управління ринковою економікою в світі шляхом делегування державою частки своєї економічної відповідальності перед суспільством, разом з відповідними повноваженнями, відповідними організаціям.

Проте, таким чином може регулюватись не тільки промисловість. Професійні об'єднання існують і у фінансовій сфері, юридичній, медичній, освітній. Кожна з них для свого розвитку та становлення вивчає і використовує нормативну базу не тільки свого напрямку, а й суміжних напрямків. Наприклад, усім важливо знати про зміни, що вносяться до адміністративного, податкового кодексів, до основного Закону – Конституції, інших законодавчих актів. Важливими є зміни в постановах Кабінету Міністрів, нововведення в бухгалтерському та податковому обліку, введення або зміни в оподаткуванні тощо.

Зрозуміло, що Верховна Рада формує стратегію державної правової політики, розробляє концепції розвитку національного законодавства. Має в своєму арсеналі велику кількість наукових закладів для проведення порівняльних досліджень законодавства України й законодавств іноземних держав та проблеми приведення національного законодавства у відповідність до норм міжнародного права. На ці державні інститути покладено завдання щодо підготовки проектів перспективних та поточних державних програм законопроектних робіт Верховної Ради України; організації моніторингу ефективності чинного законодавства України та прогнозування наслідків його застосування; підготовки проектів законів з найважливіших питань розвитку суспільства і держави та їх наукове обґрунтування; проведення наукової експертизи проектів законодавчих актів України тощо.

Для виконання цих завдань фахівці всіх рівнів та галузей здійснюють фундаментальні та прикладні дослідження розвитку законодавства України, аналізують ефективність механізму застосування чинного законодавства, розробляють пропозиції щодо усунення неузгодженостей і суперечностей між окремими актами законодавства та заповнення у ньому правових прогалів. На круглих столах, зустрічах, засіданнях комітетів учасники ринків вносять пропозиції щодо законодавчого забезпечення виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань, що, зокрема, сприяє адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Важливе місце на таких нарадах приділяється проблемам порівняльного правознавства, співпраці із зарубіжними науковими установами й організаціями, що сприяє збагаченню національних правових традицій та забезпечує можливість безпосередньої участі України у формуванні загальноєвропейського правового простору.

Вагома роль у цьому належить, зокрема, електронним інформаційним ресурсам, які на сьогодні являють собою не просто технологічні рішення для розміщення інформації різного роду. Такі ресурси можуть виконувати функції фінансового, юридичного, екологічного, медичного, освітнього консультантів. Усі вони, разом із технологією електронного урядування мають стати концепцією здійснення державного управління як елементу масштабного перетворення суспільства.

До переваг такої синергії інформаційних джерел, нових технологій та методик у державному управлінні слід віднести: зручне оперування даними, швидкість обслуговування громадян, економічну вигідність переходу від паперового документообігу до електронного, зменшення

навантаження на довідкову службу держави, часткову автоматизацію праці, вільний і дешевий контакт державних службовців не лише в країні, а й за її межами, цілодобовий доступ до необхідних документальних ресурсів, можливість здійснення фінансової, юридичної, освітньої та інших видів просвітницької діяльності.

Сьогодні основними документальними ресурсами є:

Регуляторні акти, прийняті Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Національним банком України тощо. Користувачі Інтернет мають можливість ознайомитись із регуляторними актами на сервері Верховної Ради України (www.rada.gov.ua) та інтернет-сайтах органів державної влади й органів місцевого самоврядування.

Аналітичні документи – офіційні інформаційно-аналітичні документи органів державної влади, які оприлюднюються в засобах масової інформації, на інтернет-сайтах. До них належать доповідні, пояснювальні, аналітичні записки, аналітичні або інформаційні довідки, доповіді, виступи.

Організаційні документи – офіційні документи органів державної влади, які регулюють або регламентують внутрішню діяльність органу державної влади. Це посадові інструкції працівників, робочі плани, внутрішні накази, карти послуг, плани заходів.

Звітні документи органів влади – це проміжні й підсумкові звіти, протоколи засідань і нарад, матеріали колегій.

Офіційні статистичні дані – дані, які періодично друкуються у вигляді статистичних довідників, статистичних довідок. Оскільки статистичні дані збирають регулярно впродовж тривалого часу, дослідження може відстежити тенденції за досить значний його проміжок.

Відповіді органів державної влади на письмові запити чи звернення (колективні та індивідуальні) громадської організації чи громадян.

Повідомлення в засобах масової інформації – пошук усіх публікацій з певного питання у газетах, журналах і телевізійних програмах з подальшим їх кодуванням.

Документи інших організацій – це результати моніторингових й адвокатів-кампаній (англ. *advocacy*), опитувань громадської думки, що проводяться іншими громадськими організаціями, дослідними чи аналітичними центрами, результати наукових конференцій. Ці дані можуть бути у вільному доступі або надаватися за запитом.

Сьогодні феномен правової інформації не залишається поза увагою спеціалістів. Проте ефективність права як соціального регулятора визначається саме через інформаційний контент тому, що в нормативному аспекті право є інформацією щодо обов'язкових правил поведінки.

В умовах розвитку сучасного суспільства така інформація є оптимальною, адже усі галузі перебувають у процесі постійного розвитку, їх продукти урізноманітнюються. Діяльність бізнесів набуває характерних рис традиційної ринкової діяльності з рекламними технологіями, конкурентною боротьбою та ін. Усе це потребує знання не тільки законодавчих, а й нормоутворюючих документів.

Для простих громадян право на інформацію, доступ до неї є важливим чинником реалізації особистих майнових і немайнових прав, участі у громадському житті, в управлінні державними справами тощо. Для державних службовців розуміння особливостей права на доступ до інформації – це можливість реалізувати передбачені законом владні повноваження та запорука ефективної реалізації громадянами їх права «знати».

Як зауважила у своїх дослідженнях Т. Гранчак, «значення бібліотеки як суб'єкта політичної комунікації зростає в сучасних умовах збільшення обсягів інформаційних потоків, коли для окремої особистості ускладнюється можливість пошуку і адекватного сприйняття нової інформації. Для збереження активної ролі громадськості в суспільно-політичному процесі, запобігання передачі функції інтерпретатора соціального контексту «інформаційній еліті» – мережі інститутів, організацій, асоціацій, освітніх установ, груп інтересів тощо – доцільно використання досвіду просвітницької діяльності бібліотек, які мають бути в центрі складної мережі взаємин, що визначають співтовариство, і добре інтегровані в співтовариство, якому служать» [2, с. 118].

Із бібліотекою, як науковим закладом, готові співпрацювати представники різних саморегульованих об'єднань. Під час своєї роботи вони безпосередньо зацікавлені в тому, щоб галузь працювала за якісними правовими документами. Саме вони можуть надавати бібліотечному спецвідділу професійно обґрунтовану інформацію, готувати моніторинг законодавства за галузевою або іншою ознаками. Прикладом може слугувати моніторинг законодавства, який поєднує в собі інформацію, корисну для усіх без виключення підрозділів владних структур.

Інформація для такого моніторингу готується раз на тиждень співробітниками юридичної компанії, фахівцями у певній галузі права. Розподіляється за актуальними напрямками. Для формування уявлення про такий інформаційний ресурс ми узяли для прикладу моніторинг, підготовлений компанією «Єфимов і партнери. Адвокати, податкові консультанти, аудиторі».

Моніторинг складається із декількох рубрик, які можуть змінюватись протягом року. Це перш за все поєднує усі можливі документи, прийняті в країні за певний час, та дає йому стислу характеристику.

Після стислої характеристики читачу надається більш розширена інформація, яка містить дату, реєстраційний номер нормативного документа. Наприклад:

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

Лист ПФУ від 27.06.2013 р. № 16652/03-20

ПФУ нагадав, що починаючи з 01.07.2013 р. платниками ЄСВ є також підприємства, установи, організації, фізичні особи, які використовують найману працю та виплачують допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами, а також особи, які перебувають у відпустці та отримують допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами.

Підприємства, установи, організації, фізособи, які використовують найману працю та виплачують допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами:

- - нараховують ЄСВ у розмірі 33,2 % на суми допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами;
- - утримують ЄСВ у розмірі 2 % з таких сум з осіб, які перебувають у відпустці та отримують таку допомогу.

Суми нарахованого та утриманого ЄСВ відображаються платником у звітності до Пенсійного фонду та підлягають сплаті за календарний місяць, в якому їх нараховано, не пізніше 20 числа наступного місяця.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

Рішення КСУ від 11.07.2013 р. № 7-рп/2013

Своїм рішенням Конституційний Суд України роз'яснив, що норми Закону України «Про несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» в частині нарахування пені за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань, що обмежене подвійною обліковою ставкою НБУ за весь час прострочення, застосовується лише щодо підприємств та фізичних осіб-підприємців.

Зазначене означає, що за прострочення виконання позичальниками – фізичними особами грошових зобов'язань розмір пені не обмежений.

Крім того, до щотижневої інформації, у підготовці якої можуть бути зацікавлені читачі, може додаватися динаміка валютного ринку. Співпраця із аналітичними центрами дає можливість консолідації такої інформації у ресурсах бібліотеки. Інформація може бути подана у вигляді тексту який супроводжується графіками за певний (вибірковий) період. Ще один приклад – розміщення на сайті інформації, яка допоможе уникнути проблем із певними фінансовими установами, а саме банківськими, страховими, будівельними (інвестиційне будівництво) тощо. Усі ризики, пов'язані із фінансовими, юридичними аспектами, можуть бути попереджені з допомогою інформації, спеціально відібраної для певної аудиторії: вкладників банків, страхувальників, забудовників, користувачів послуг кредитних спілок.

Інформація такого змісту буде дуже цікавою для всіх, хто переймається фінансовою складовою життя країни, адже це стратегічна складова, яка впливає не тільки на суверенітет

держави, а й створює певні інформаційні ризики. Основними факторами, що впливають на рівень напруги в інформаційній війні, яку ми спостерігаємо протягом останнього часу, можна назвати:

- недосконалість в системі державного управління та регулювання фінансових ринків;
- відсутність судової практики в питаннях покарань за неналежну та неправдиву інформацію;
- недосконалість управлінської складової в менеджменті фінансових компаній (банки, страхові компанії, ломбарди, кредитні спілки тощо) та відсутність законодавства про особисту відповідальність власників компаній за фінансовий результат діяльності (особливо у випадку банкрутства);

- низький рівень фінансової грамотності населення, і як результат – неспроможність зіставити персональні фінансові можливості із зобов'язаннями, які споживачі беруть перед фінансовою установою;

- домінування маркетингових рішень, рекламних заходів, інформаційних повідомлень над правдивою інформацією, що призводить до введення в оману споживачів таких послуг. Серед них: адаптація інформації під запити споживача, дезінформація з метою отримання прибутку, викидання дезінформації направленої проти конкурента. Відсутність судової практики застосування відповідальності за такі дії;

- неякісний консалтинг в сфері фінансових послуг, який надає саме фінансова установа.

Отже, можна стверджувати, що фінансову діяльність можна розглядати як форму соціальної комунікації. Відбувається обмін інформацією між окремими особами, соціальними групами та державою.

Об'єкти фінансових відносин намагаються активно впливати на змістовні характеристики створюваного ними інформаційного поля. Отже, фінансова діяльність базується на обміні інформацією між економічними агентами і може існувати в різних формах (створення законодавчої бази галузі, обговорення законопроектів, діяльність саморегульованих організацій, реклама, маркетинг).

Якщо вважати, що фінансові ринки мають свої види комунікацій, які характерні саме для них, то зрозуміло, що під час залучення соціуму до ринку грошей, виникає необхідність у створенні нових форм комунікацій і, як наслідок – форм відносин, між тими, хто продає послуги та їх клієнтами.

У посткризовій Україні продовжується стагнація економічних процесів, спостерігається певна мобільність та мінливість фінансових відносин. Це обумовлено як особливостями національного менталітету, так і, певною мірою, впливом міжнародного фінансового середовища на наш інформаційний суверенітет. Великі транснаціональні корпорації, розробляючи стратегію і тактику, поширюють фінансову інформацію та рекомендації інвесторам та соціуму, нав'язують свою політику щодо своїх фінансових продуктів, правил поведінки на ринках (банківських, страхових, кредитних, лізингових та ін.).

Таким чином, стає дуже актуальним використання можливостей та ресурсів сучасної наукової бібліотеки, включаючи власний потенціал, та спеціалістів, з різних галузей: правової, банківської, страхової тощо.

Список використаних джерел:

1. Горовий В. Національні інформаційні ресурси в контексті посилення глобальних інформаційних впливів / В. Горовий // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. – Київ, 2013. – Вип. 36. – С. 7–21.

2. Гранчак Т. Бібліотека в інформаційному супроводі суспільними процесами: політико-комунікаційний аспект : монографія / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – 480 с.